

Coneixement i felicitat

Els humans volem coses contradictòries. Volem conèixer, entendre el món i a nosaltres mateixos, però alhora també volem ser feliços.

El nostre cervell és un objecte certament complex que realitza funcions sorprenents. D'una banda, permet conèixer i pensar millor, uns ingredients bàsics per viure una vida de qualitat intel·lectual. La ciència actual ens ofereix coneixements espectaculars. Per exemple, podem calcular la massa màxima que fa que una estrella acabi la seva vida com una nana blanca (el límit de Chandrasekhar establert el 1930) emprant només la massa del protó i tres constants universals: la velocitat de la llum, la constant gravitatòria i la constant de Planck. És una conquesta intel·lectual extraordinària, comparable, o fins i tot alguns dirien que superior, a la de les millors simfonies i obres d'art creades per la ment d'aquests estranys primats que som els humans.

Voler conèixer ens fa formular preguntes que de moment no tenen resposta. Quan les respostes arriben, a través de la ciència, de l'art o de l'experiència pràctica, sempre apareixen noves preguntes que abans ningú no formulava. Probablement Aristòtil, Hobbes i Kant serien avui entusiastes de la teoria de l'evolució, de la genètica, dels avenços de la medicina, de la cosmologia relativista, de la física quàntica o de la revolució tecnològica.

Però, d'altra banda, resulta que, a més de conèixer, els cervells humans també ens impulsen a voler ser feliços. I aquí comencen les dificultats, ja que una vida amb més

coneixements no comporta una vida més feliç. De fet, la felicitat sembla requerir sovint la condició intel·lectual contrària: requereix que siguem una mica idiotes, com a mínim a estones. Aquelles que maximitzen els afectes.

Podem aspirar a viure moments feliços, però una vida feliç resulta quasi una contradicció lògica. Avui sabem, per exemple, que quan ens enamorem estem sota els efectes de drogues bioquímiques del cervell. Estar enamorat és anar drogat. A ulls dels altres apareixem com uns idiotes feliços (una famosa definició diu que un enamorat és un idiota que creu que els altres són idiotes per no estar-ho). Segurament, l'enamorament ha estat una estratègia d'èxit de l'evolució per tal que ens reproduïm. Es tracta d'una situació d'alienació mental afortunadament transitòria.

D'altra banda, sabem que hi ha coneixements que podem aprendre però que no són susceptibles de ser ensenyats. Cal descobrir-los individualment. Així, en la vida pràctica, el dolor i els errors ens ensenyen normalment més coses que el plaer i els encerts. La millor literatura recull aquest coneixement més profund i intransferible. Els personatges principals de *Gilgamesh* (2100 aC) i d'*El rei Lear* (1606 dC) s'adonen de les limitacions que tenien les seves vides felices i ignorants quan experimenten una pèrdua important: el poder o l'amistat incondicional. Ambdós entrenen viatges de redempció personal que pas-

FERRAN REQUEJO

CATEDRÀTIC DE CIÈNCIA POLÍTICA DE LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA

Una vida feliç resulta quasi una contradicció lògica

sen inevitablement per un dolor que els porta a l'angoixa o a la bogeria. Després dels seus viatges interiors tots dos tornen al lloc d'origen essent més savis, però també més infeliços.

Finalment, també sabem que les paraules, els llenguatges que fem per tractar d'entendre el món i a nosaltres mateixos, ens entabanen amb una facilitat que ens recorda constantment tant el nostre passat evolutiu com la fragilitat epistemològica de les nostres ments.

De nou, la literatura. En els dos famosos discursos mantinguts per Brutus i Marc Antoni en el *Juli Cèsar* de Shakespeare, el primer creu que tan sols amb les "veritats" que expressa i amb l'actitud de mantenir els valors austers de l'estoïcisme

me romà n'hi ha prou per convèncer el poble de Roma de la conveniència d'haver impedit la tirania assassinant Juli Cèsar. Marc Antoni, en canvi, no apel·la a la raó sinó a les emocions i sentiments dels ciutadans. No els vol convèncer, els vol persuadir. Amb un discurs en clau populista, ofereix avantatges al poble. Cèsar, diu, estimava el poble i, per tant, no podia ser el seu enemic. I esvaeix la por a la tirania que representava Cèsar oferint avantatges materials immediats de futur. Brutus, un savi, comet dos errors: tracta els ciutadans com a éssers eminentment racionals, cosa que mostra poc coneixement del "poble", i, segur de la seva lògica i de la seva moral, no té inconvenient a ser el primer a parlar. Marc Antoni, més astut que savi, rebat els arguments de Brutus amb la retòrica del demagog que apel·la a les emocions, als interessos immediats i a les solucions senzilles d'un lideratge fort. I es guanya fàcilment l'assemblea ciutadana. Recordem el que ens deia Heròdot: "És més fàcil enganyar molts homes que un de sol".

El nostre cervell no deixa de ser un producte de l'evolució que ha anat produint creixents possibilitats cognoscitives i un afany de felicitat, juntament amb una acumulació d'errors i d'imperficcions que faciliten que ens enganyem a través de les ficcions aparents dels nostres llenguatges. El cervell humà és un meravellós nyap evolutiu que produeix percepcions i idees davant de les quals resulta sempre convenient mostrar una actitud d'escepticisme crític. Aquest és el naturalisme escèptic que Shakespeare hereta de Montaigne.